

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI- 100

“Naxçıvanın şərəfli tarixi”

Azərbaycanın dövlətçilik tarixində mühüm yer tutan bir əlamətdar hadisənin ildönümüdür. Belə ki, fevralın 9-da Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaradılmasının 100 illiyi tamam olur. Naxçıvanın muxtariyyətinin siyasi tariximizdə çox mühüm hadisə olduğunu nəzərə alaraq, Prezident İlham Əliyev ötən ilin dekabrın 30-da muxtar respublikanın 100 illik yubileyinin geniş qeyd olunması ilə bağlı sərəncam imzalamışdır.

Naxçıvanın xalqımızın istər keçmişində,istərsə də müasir tarixində mühüm yeri olub. Bu ulu diyarda zəngin dövlətçilik tariximizin şərəfli səhifələri yazılıb. Naxçıvan hər zaman xalqımızın ictimai-siyasi, mədəni, elmi həyatına böyük töhfələr verib. Tarixboyu Naxçıvan düşmən qarşısında alınmaz qala olub,yadelli işğalçılara qarşı qətiyyətlə mübarizə aparıb. Prezident İlham Əliyevin sərəncamında deyildiyi kimi,strateji mövqeyi ilə seçilməsi tarixən Naxçıvanı vaxtaşırı gərgin siyasi mübarizələr meydanına çevirə də, bu diyar qarşılaşdığı bütün sınaqları daim qətiyyətlə dəf etmişdir. Onu da qeyd etməliyəm ki, tarixi Azərbaycan torpaqları olan Naxçıvanda muxtariyyətə heç də asanlıqla nail olmayıb.”Böyük Ermənistan” xülyasında olan ermənilər bu saxta iddialarını reallaşdırmaq üçün Naxçıvanı hədəf götürmüşlər. Bu məqsədlə erməni quldur dəstələri İrevan, Zəngəzur və Qarabağla yanaşı, Naxçıvan ərazilərində də azərbaycanlı əhaliyə qarşı məqsədli şəkildə çoxsaylı soyqırımı cinayətləri törətmişlər. Lakin naxçıvanlılar heç vaxt düşməne təslim olmamış, bu diyar erməni təcavüzündən layiqincə qorunmuşlar.

Azərbaycanda sovet hakimiyyətinin qurulmasından və Zəngəzurun Ermənistanə verilməsindən sonra isə Naxçıvanın muxtariyyəti məsələsi gündəmə gəlmişdi. Çünki xüsusən Zəngəzurun Azərbaycandan qoparılıb ermənistanə verilməsindən sonra ermənilər Naxçıvanı da ilhaq etmək üçün yeni planlarını işə salmışdılar. Lakin 1921-ci ilin oktyabrında imzalanan Qars müqavilələri erməni məkrini alt-üst etmişdi. Belə ki,bu müqavilələrlə Naxçıvanın muxtariyyət statusu təsbit edilmişdi. 1924-cü il fevralın 9-da Azərbaycan SSR-in tərkibində Naxçıvan Muxtar Respublikası yaradılmışdı. Bununla da Naxçıvan Azərbaycan ərazisi kimi qorunub saxlanılmışdı. Əlbəttə ki,bu mühüm tarixi hadisənin reallaşmasında qardaş Türkiyənin mövqeyi əsas rol oynamışdı.

100 yaşlı Naxçıvanın muxtar respublika kimi tarixini iki yerə bölmək olar;sovet dövrü və müstəqillik dövrü. Və hər iki dövrdə muxtar respublikanın əsas uğurları Heydər Əliyevlə və onun siyasi kursunun davam etdirilməsi ilə bağlıdır. Hələ sovet illərində birbaşa Heydər Əliyevin diqqət və qayğısı ilə Naxçıvan öz intibahının yeni mərhələsinə qədəm qoymuş, muxtar respublikada bütün sahələrin inkişafı vüsət almışdır. “O vaxt Azərbaycandan hər bir yerində olduğu kimi, Naxçıvanda da sürətli inkişaf dövrü müşahidə edilir. Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə Azərbaycan 1980-ci illərin əvvəllərində sovet məkanında ən qabaqçıl yerlərdə idi, o cümlədən Naxçıvanda da böyük sosial quruculuq işləri aparılırdı. Naxçıvanın poten-

sialı formalaşdırdı.Bir sözlə,muxtar respublika öz inkişaf dövrünü yaşayırdı”-deyə Prezident İlham Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının 90 illik yubileyində çıxışı zamanı bildirmişdi.

Naxçıvanın dövlətçiliyimizin bütün mərhələlərində xüsusi yeri olub. Müasir tariximizdə isə Naxçıvan xalqımızın müstəqillik uğrunda mübarizəsinə böyük töhfələr verib. Belə ki,1990-cı ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin Naxçıvana qayıdışı, eyni zamanda muxtar respublikanın Ali Məclisinə və Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilməklə böyük siyasətə qayıdışı o dövrdə respublikamızda yeni baş qaldırmış müstəqillik hərəkatını yeni mərhələyə yüksəltmiş, ona yeni nəfəs vermişdir. Naxçıvanın və Ali Məclisin adında dəyişikliklər edilməklə “sovet” və “sosialist” sözlərindən imtina edilməsi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə ucaldılmış üçrəngli bayrağını ilk dəfə Naxçıvanda rəsmi bayraq kimi təsbit olunması, məhz Naxçıvanda ilk dəfə 20 Yanvar faciəsinə hüquqi-siyasi qiymət verilməsi dövlətçilik tariximizin mühüm hadisələridir. Sovet qoşunlarının Naxçıvandan tam şəkildə çıxarılması da Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bütün bunlarla yanaşı, Heydər Əliyev Naxçıvan Ali Məclisinin sədri çalışdığı dövrdə muxtar respublikanı erməni işğalından layiqincə qorumuşdur.1992-ci ildə “Ümid körpüsü”nün salınması,Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis olunması Heydər Əliyevin müəllifliyi ilə dövlətçilik tariximizin yazılan əlamətdar hadisələridir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev respublikamıza rəhbərliyi dövründə Naxçıvana diqqət və qayğısının nəticəsi kimi Naxçıvan da böyük inkişaf yolu keçib. Bu illər ərzində muxtar respublikada sosial-iqtisadi sferada əldə olunmuş hər bir nəəliyyət məhz İlham Əliyevin Naxçıvana olan diqqət və qayğısının həyata keçirdiyi iqtisadi islahatların nəticəsidir. “Naxçıvan Muxtar Respublikası bu gün dövlət proqramlarını və infrastruktur lahiyələrini uğurla gerçəkləşdirir, ölkənin iqtisadi qüdrətinin artırılmasında və intellektual potensialının gücləndirilməsində yaxından iştirak edir. Hazırda Naxçıvan beynəlxalq miqyaslı mötəbər tədbirlərin ardıcıl keçirildiyi məkanlardandır. Azərbaycanın ətraf mühitinin mühafizəsinə yönəlmiş fəaliyyət çərçivəsində muxtar respublika “yaşıl enerji zonası” elan olunmuşdur. Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə nəqliyyat imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilir-deyə Prezident İlham Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikasının 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında sərəncamında bu barədə deyilir”.

Torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsindən və ərazi bütövlüyümüzün təmin olunmasından sonra isə Azərbaycan öz yüksəlişinin yeni mərhələsinə qədəm qoydu. Əminlik ki, muxtariyyətinin 100 illiyi tamam olan bu mərhələdə Naxçıvan öz sürətli yüksəlişi ilə yeni nümunələr yaradacaq, bütövlükdə respublikamızın inkişafına böyük töhfələr verəcək.

“Naxçıvanqala” Tarix-Memarlıq Muzey Kompleksinin Direktoru: R.Rəhimov